

«K o pridemo čez reko,» reče Fernando, »smo v vojni. Zapomnite si to!«

Pokaže čez vodo. Poskušam razločiti kar koli na drugem bregu, vendar ne vidim ničesar. Sploh pa ničesar grozečega ali nevarnega. Tudi sama reka je v zgodnji jutranji svetlobi videti popolnoma nenevarna, saj lenobno polzi mimo, na vodi pa so številni težko obloženi splavi.

Vojna – to pomeni mrtve in ranjene, bombe in puške. Se je Fernando šalil? Zasuka se in me pogleda v oči. Ne, ni bila šala. Za to je preveč resen.

»Naredi tole, če si prepričan, da res hočeš,« reče. »Če nisi, je boljše, da greš. *Es la última oportunidad, hombre*. To je zadnja priložnost.«

Za trenutek sem negotov. Do zdaj je bilo vse tako oddaljeno: meja in dežela za njo in dolga pot čeznjo. Zdaj pa leži pred menoj. Kaj me čaka na drugi strani? Pravzaprav se mi niti ne sanja, toda ko sem se odpravil na pot, sem si prisegel, da ni vrnitve. Nikoli več.

»Ne morem drugače,« se slišim reči. »To moram narediti. Veliko predolgo sem odlašal.«

Fernando se obrne stran od mene in pogleda druge. Ničesar ne rečejo. Le nemo pokimajo.

Šele nekaj ur je, kar sem jih spoznal. In ne dosti dlje, kar sem odšel od doma. Kljub temu se mi zdi, da je minila cela večnost. Tako daleč je že: naša hišica v Tajumulcu, v gvatemalskih gorah. Moj dom. Morda ga ne bom nikoli več videl.

Ne vem, kolikokrat sem že mislil pobegniti in poiskati mamo. Neštetokrat. Zapustila naju je pred šestimi leti, mojo sestro Juano in mene, in se ni vrnila. Takrat sem imel osem let, Juana pa štiri. Najprej sem bil premlad, da bi se odpravil na pot. Pozneje pa nisem

zbral poguma. Do predvčerajšnje noči. Ni šlo več drugače, po vsem, kar se je zgodilo: *moral* sem na pot.

Medtem ko ležimo in opazujemo reko, pred seboj znova zagledam podobe tiste noči. Vidim, kako vstanem, zbudim Juano in ji povem, kaj nameravam narediti. Poskuša me zadržati. Ko opazi, da nima smisla, potegne izpod žimnice svoje prihranke in mi jih izroči. Najprej nočem njenega denarja, vendar mi zagrozi, da bo prebudila strica in teto. Zato ga vzamem. Vendar si prisežem, da ji ga bom vrnil – nekoč, ko se znova snideva. Potem jo objamem in se odkradem ven.

Hladno je in na nebu so zvezde. Nad mestom se dviga bel stožec vulkana. Tečem, da bi se ogrel. Pozneje, ko je že svetlo, me pobere tovornjakar. Spustiva se z gora na ravnino in opoldne sem dlje od doma kot kdaj prej. Popoldne me tovornjakar odloži. Naprej grem peš, proti Tecúnu Umánu. O njem sem slišal pripovedovati v Tajumulcu: o mestu ob reki, kjer se srečajo vsi, ki bi radi čez mejo v Mehiko.

Nekega fanta na ulici vprašam za pot. Pove mi, naj grem v dom za migrante, saj je to edini varen kraj v vsem mestu. Tam lahko namreč zadnjič prespim v postelji in dobim zajtrk, preden gre vse k vragu. »*A la bestia*«, reče. K zveri.

V domu prespim na skupnih ležiščih. Vse mi je tako tuje, da komaj zatisnem oči. Pri zajtrku se usedem za prazno mizo in drug za drugim se mi pridružijo drugi. Še nikoli prej nisem videl nikogar od njih.

Ugotovimo, da imamo isti cilj: namenjeni smo čez Mehiko proti severu vse do ZDA. Ko pozajtrkujemo in se hočemo odpraviti vsak po svoje, predlaga Fernando, da bi se pravzaprav lahko skupaj odpravili na pot. Tako bi imeli boljše možnosti, kot če poskuša vsak zase. Kratko pomislim, nato pa privolim, enako tudi drugi. In zdaj vsi skupaj čepimo tu – ob Ríu Suchiate, obmejni reki, skriti za grmovjem, ter premlevamo, kako bi najlažje prišli čez.

O drugih ne vem veliko. Le tisto malo, kar so povedali pri zajtrku. Fernando je najstarejši med nami, ima okoli šestnajst let. Prihaja iz Salvadorja in je namenjen k očetu v Teksas. Edini pozna Mehiko, saj jo je že večkrat poskusil prečkati. Kaj je šlo narobe in zakaj mu ni nikoli uspelo, si nisem upal vprašati. Vendar precej ve o tej deželi.

Vsekakor več od mene in drugih. Mi namreč vemo toliko kot nič.

Drugi, to so Emilio, Ángel in Jaz. Emilio je iz Hondurasa, več o sebi ni povedal. Da je Indijanec, se mu tako in tako vidi. Ángel prihaja iz Gvatemale, kot jaz. Vendar ne s hribov, temveč iz glavnega mesta. Ima šele enajst ali dvanajst let in bi se rad prebil do brata v Los Angelesu. Jaz je pravzaprav ime Jazmina. Doma je iz Salvadorja, ostrigla si je lase in se preoblekla v fanta. Da ji na poti ne bi kdo težil, pravi.

Čepimo drug ob drugem in skozi grmovje opazujemo reko. Precej široka je in ima močan tok. Breg na naši strani je blaten in smrad se dviga vse do nas. Verjetno zaudarja zaradi odplak, ki se stekajo v reko. Na drugem bregu se dviga megla in kakor tančica prekriva drevesa. Videti je nekako skrivnostna. Ko jo gledam, se spomnim fanta, ki sem ga srečal v Tecúnu Umánu.

»Ej, Fernando.« Sunem ga s komolcem. »Kaj pravzaprav mislijo z 'zverjo'?

Fernando omahuje. »Zakaj vprašaš?«

»Torej, v Tecúnu Umánu sem srečal modela, ki mi je povedal za dom. Rekel je, da se lahko tam še zadnjič spočijem, preden gre vse k vragu. *A la bestia*, je rekel. Kaj to pomeni?

Fernando strmi na drugo stran, potem pa izpljune: »Chiapas. To je to. Območje na jugu Mehike, skozi katero moramo najprej. To je pekel. Vsaj za take, kot smo mi.«

Mračno se zazre predse. Nekaj časa je vse mirno, slišati je le šumenje reke. Jaz dvigne glavo in me pogleda, potem pa si potegne kapo še nižje na čelo. Zdi se mi, da tudi ona ne ve dobro, kaj naj si misli o Fernandu in njegovem vedenju.

»Vsak, ki hoče na sever, mora skozi Chiapas,« reče Fernando. In edina možnost so tovorni vlaki. Zato se ob železnici zbira najslabša drhal, kar si jo lahko predstavljate. Prežijo na denar – ali celo na vas. Razen tega so tiri smrtno nevarni. Ves čas se dogajajo nesreče, ljudje padajo pod kolesa. Zato se vlak imenuje tudi *el tren de la muerte*, vlak smrti.«

Usede se s hrbtom proti grmovju in si gre s prsti skozi lase. »Zadnjič sem spoznal tipa, ki mi je povedal, da od stotih ljudi, ki prečkajo reko, ravno desetim uspe priti čez Chiapas, trem do meje na severu in enemu od njih na drugo stran meje.« Zmaje z glavo. »Tega

pravzaprav nisem hotel povedati, ampak tako pač je.«

Obrne nam hrbet, v njegovih očeh je nekaj čudnega. Ne vem zakaj, vendar ga preprosto ne razumem. Nas le preizkuša? Ali rad pripoveduje grozljive zgodbe? Ali pa je resnično tako, kot pravi?

»Mislila sem, da imamo boljše možnosti,« zamrmra Jaz z druge strani. »Ker nas je pet in nismo sami.«

»Ah, ne se slepit,« reče Fernando. »Sami ali ne, na koncu je vsak odvisen le od sebe. Takrat je treba stisniti zobe in se znajti. Vse drugo so sanje.«

Pokaže proti reki. »Vsekakor moramo zdaj čez, sicer bo vlak odpeljal. Torej: kdor bi rad šel, naj gre. In kdor bi bil rad zraven, naj gre zraven. Da mi ne boste potem rekli, da vas nisem posvaril.«

Splazi se skozi grmovje in nas pusti za seboj. Nihče ne reče ničesar. Potem se odpravi tudi Emilio. Zdi se, da ga Fernandove zgodbe ne zanimajo posebno. Videti je, kot da se ga vse skupaj ne tiče – ali kot da tako in tako vedno računa na najhujše.

Jaz in Ángel se ne zganeta. Zdi se mi, da čakata, kaj bom naredil jaz. Zato zberem pogum in se tudi jaz odplazim.

Na drugi strani grmovja nas čaka Fernando. Ko opazi, da mu svi sledimo, kratko pokima in pokaže k reki. Splave lahko zdaj bolje vidimo. Na ducate jih je. Nekateri so zgrajeni le iz nekaj desk, pritrjenih na tovarne zračnice. Polni so ljudi in stvari, ki jih tihotapijo z brega na breg. Nekateri so tako obloženi z zaboji in vrečami, da skoraj razpadajo pod njimi.

»S tistim velikim gremo,« reče Fernando, potem ko nekaj časa s priprtimi očmi strmi na reko.

Pokaže na splavarja, ki se ravno vrača z nasprotnega brega in krmari z dolgo palico. Videti je smešen, ko se bojuje proti toku, in nasmehniti se moram, ko ga zagledam. Pod majico s kratkimi rokavi se mu napenja trebuh, ki me spominja na morski klobuk.

»Zakaj prav s tistim?« vpraša Ángel.

»Ne vem,« reče Fernando. »Tip mi je pač všeč. Mislim, da se lahko pogodimo za sto pesov po glavi. Kar dajte mi denar. Ni treba, da ves svet vidi, kje ga imate.«

Svoj denar hranim v čevlju, med podplatom in vložkom. To je vse, kar imam, zraven pa so še – čisto spredaj, kjer jih zanesljivo ne bo nihče našel – Juanini prihranki. Ven povlečem sto pesov, preos-

tanek pa pustim notri in se znova obujem. Tudi drugi izročijo denar Fernandu. Pokima nam, nato pa se poženemo v tek.

Ko pridemo do reke, tip ravno privezuje splav k bregu. Fernando stopi k njemu in ga vpraša, ali nas lahko prepelje na drugo stran. Moški preprosto dela naprej in nas niti ne pogleda.

»Pet, je eden preveč,« le zagodrnja.

Fernando zmaje z glavo. »Vsi ali nihče,« reče in pokaže na Jaz in Ángela. »In tamala dva plačata le polovico.«

Jaz se užaljeno spači. Stara je toliko kot Emilio in jaz, le malo manjša. Toda še zdaleč noče, da bi jo kdo zato primerjal z Ángelom.

»Razen tega nimamo prtljage,« doda Fernando.

To drži: skoraj ničesar nimamo. Jaz imam le manjši nahrbtnik, v katerem je steklenica za vodo, brisača, dodatna majica s kratkimi rokavi in spodnje perilo. Imam tudi mamina pisma, njen naslov pa sem si dal dan pred odhodom vtetovirati na podplate. Tudi drugi nimajo pri sebi nič večjega.

Splavar se vzravna in si ogleda Fernanda. »*Madre de Dios!*«, zavzdihne in zavije z očmi. »Mati Božja! No, prav, pa naj bo. Vendar ti povem tole, fant; vsi plačate polno ceno. Dvesto pesov, s prtljago ali brez nje. To je moja zadnja beseda.«

Fernando pokima – in mu ponudi dvajset. Ne verjamem svojim ušesom. Dvajset pesov? Saj ne more biti resen! Splavar ga pogleda, kot bi ga najraje utopil v reki, in se priduša s stisnjenimi ustnicami. Fernando se dela, kot da ni nič slišal. Možakarja le gleda z velikimi, nedolžnimi očmi.

Za trenutek je vse tiho. Nato sledi druga kletvica in takoj za njo začne splavar barantati s Fernandom. Opazujem ju. Kako kul je Fernando! Ne glede na to, kaj mu navrže splavar, je videti, kot da ga to sploh ne zanima. Zdaj govori eden, zdaj drugi in na koncu se dogovorita za točno sto pesov, kot je hotel Fernando. Zato izvleče denar in ga stisne možakarju v roko.

Splavar bankovce pregane in jih vtakne v hlačni žep. Potem spet odveže plovilo in nam pomigne, naj splezamo nanj. Ne damo si dvakrat reči. Stopimo na deske, posedemo po njih in opazujemo, kako zasadi drog v tla in se z njim odrine. Splav se odlepi od brega in požene v tok. Fernando ga poriva, dokler mu voda ne sega do bokov, potem pa se zavihti nanj in usede k nam.

»Za zdaj je gut,« šepne tako tiho, da ga splavar ne more slišati. »Upam, da ne bo kakega neprijetnega presenečenja!«

Zajame nas tok in splav se zaziba na valovih. Zrem v vodo in motna rjava brozga me plaši. Kako globoka je sploh reka? Ne znam plavati in iz previdnosti zarijem nohte v desko pod seboj. Fernanda, ki sedi ob meni, splav očitno ne skrbi. S pogledom le nezaupljivo meri drugi breg, kot da ne zaupa tamkajšnji tišini.

V vodi je več vrtincev, vendar jih splavar očitno pozna in se jim izogne. Le enkrat postane neugodno, ko mu drog obtiči v dnu struge. Opoteče se in izgubi ravnotežje, splav pa se takoj začne sukati. Preden dojamem, kaj se dogaja, skoči Fernando na noge in mu pomaga. Nekako izvlečeta drog in uravnata smer splava. Ko se Fernando vrne k nam, se mi zdi, kot da na njegovem obrazu igra rahel nasmeh.

Po nekaj minutah je sredina reke za nami in žene nas proti mehiškemu bregu. Nenadoma se na njem pojavi obmejna patrolja, kakor bi zrasla iz tal. Okoli nas se razširi nemir. Več splavov se ustavi, vsi strmimo v policiste, ki se postavijo na breg. Za trenutek se zdi, kot bi svet zajel sapo.

»Šit, saj se mi je zdelo!« zakliče Fernando in skoči kvišku. »Kaj pa zdaj?«

Splavar za trenutek preudarja in je videti presenetljivo miren. »Če pristanemo, vas bodo dobili,« reče. »Najboljše bo, da se obrnemo in odplujemo nazaj. Toda denarja vam ne morem vrniti. Smo že čez sredino.«

»¿Estás loco?« ga nahruli Fernando. »Si nor? Ti zgleda, da imamo preveč denarja?«

Moški skomigne z rameni. »Takšna so pač pravila,« reče. »Nisem si jih jaz izmislil.«

Fernando stopi k njemu. »Tvoja usrana pravila me ne zanimajo. Čez gremo, štekaš? Kar napni možgane!«

»No ja,« se zareži splavar, »če bi že rad vedel: morda je še ena možnost. Po naključju te policaje poznam.«

»Kaj hočeš reči s tem, da jih poznaš?«

»To pomeni, da jih pač poznam. Tu sem vsak dan. Zato se tu in tam srečamo.«

»No in? Kaj imamo mi od tega?«

Sklep

»*No vayas allí*«, reče Felipe in pokaže na skupino moških. »Ne hodi tja. Nevarni so. Tatovi.«

Čepimo pod tovornim vagonom na železniški postaji v Arriagi. Odkar je hurikan Stan pred leti uničil večino mostov v regiji, največ vlakov proti severu za zdaj odpelje od tu. Na postaji se skriva na stotine migrantov. Tudi Felipe, Catarina, José in León so med njimi, in sicer spadajo med najmlajše. Prinesel sem jim nekaj hrane, zdaj pa mi pripovedujejo o dogodivščinah, ki so jih doživeli na poti, in me svarijo pred 'neprimernimi' sogovorniki.

Približno 300.000 migrantov leto za letom nezakonito prečka južno mehiško mejo, da bi prepotovali Mehiko in prišli do ZDA. Od tam se odpravijo na pot, ki je po mnenju organizacije Amnesty International med 'najnevarnejšimi na svetu'. Le manjši del jih pride do cilja. Računati morajo s tem, da jih bodo preganjali, pretepli, oropali, zlorabili ali jih bo povozil vlak. In da številni med njimi ne bodo preživeli poti.

Zakaj to počnejo?

Dežele, iz katerih prihajajo – Gvatemala, Honduras, Salvador, Nikaragva – so med najrevnejšimi na svetu. V njih si manjše skupine posestnikov, podjetnikov in vojske razdelijo vse naravne vire, medtem ko glavčina prebivalstva živi v hudi revščini. V Gvatemali je na primer 60 odstotkov prebivalcev revnih, na podeželju pa celo 80 odstotkov. Največkrat lahko le sanjajo o dobro plačanih delovnih mestih. In ker morajo otroci pomagati pri preživljanju družine, številni ne hodijo v šolo ali pa jo zgodaj opustijo. Temu ustrezno visok je delež nepismenih. In pomanjkljiva izobrazba seveda pomeni, da družine nimajo upanja, da se bo položaj kdaj spremenil.